

C.

Železniční právo

Jediný způsob, jak si být jist, že chytíme svůj vlak, je zmeškat ten, co jede před ním.

CHESTERTON GILBERT KEITH

Jsou lidé, kteří se ve vlaku života zdržují jen v jídelním nebo ve spacím voze.

OLDŘICH FIŠER

Co je život jiného, než řada stanic, kde jsme zmeškali nebo chytili svůj vlak.

JOHN GALSWORTHY

Poezie je psána lidmi, kteří zmeškali vlak.

OSHO

KAPITOLA 1

Odovědnost v mezinárodní železniční přepravě

1.1 Úvod do problematiky

Jednotnou přepravu po železnicích upravuje **Úmluva o mezinárodní železniční přepravě**¹⁸ (COTIF),¹⁹ která byla uzavřena v roce 1980 v Bernu.²⁰ Větší liberalizaci v souladu s předpisy Evropské unie do této úpravy pak vnáší **Vilniuský protokol** z roku 1999.²¹ Ale už v roce 1951 sjednali některé tehdejší socialistické státy několik dohod o spolupráci v oblasti železnic,²² které byly pak v roce 1955 přejmenovány²³ na **Dohodu o mezinárodní železniční přepravě zboží** (SMGS)²⁴ a **Dohodu o mezinárodní přepravě cestujících a cestovních**

---

¹⁸ Viz vyhláška ministra zahraničních věcí č. 8/1985 Sb., o Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF), v účinném znění.

¹⁹ Z francouzského *Convention relative aux transports internationaux ferroviaires*.

²⁰ Srov. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. S. 299.

²¹ Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2006 Sb. m. s., o sjednání Protokolu o změně Úmluvy o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) z 9. května 1980.

²² Dohodu o přepravě cestujících a cestovních zavazadel na železnicích v přímém mezinárodním styku (MPS) a servisního návodu k dohodě.

Dohodu o přepravě zboží po železnicích v přímém mezinárodním styku (MGS) a servisního návodu k dohodě.

Tarif pro přepravu cestujících, zavazadel a zboží na tratích v přímé mezinárodní dopravě.

Společné tranzitní sazby za přepravu zboží zeměmi, jejichž železnice jsou zahrnuty v Dohodě o přepravě zboží po železnicích v přímém mezinárodním styku.

Pravidla vzájemného používání nákladních vozů v mezinárodní dopravě (PPV).

Pravidla kalkulace k dohodám MPS a MGS.

²³ Viz http://osjd.org/statico/public/ru?STRUCTURE_ID=5126

²⁴ Z ruského Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС) – Dohoda o mezinárodní nákladní železniční dopravě (SMGS). Dostupné na: http://osjd.org/doco/public/ru%3FSTRUCTURE_ID%3D5038%26layer_id%3D4581%26refererLayerId%3D4621%26id%3D885%26print%3D0

zavazadel (SMPS).²⁵ Česká republika smluvním státem dohod SMGS a SMPS již není.²⁶

První mezinárodní konference o otázkách unifikace právních otázek železniční přepravní smlouvy v mezinárodním styku se sešla v Bernu již v roce 1878, další v letech 1881 a 1886, a na čtvrté konferenci v Bernu v roce 1890 byla přijata **Mezinárodní úmluva o přepravě zboží po železnicích** (CIM).²⁷ V roce 1924 byla přijata **Úmluva o mezinárodní železniční přepravě cestujících a zavazadel po železnicích** (CIV).²⁸ Tehdejší Československo k oběma dohodám přistoupilo (č. 5/1956 Sb., o Mezinárodní úmluvě o přepravě zboží po železnicích (CIM) ze dne 25. října 1952 a Mezinárodní úmluvě o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích (CIV) ze dne 25. října 1952) a tím odstoupilo od dohod SMGS a SMPS.

Členské státy, které sjednaly SMGS a SMPS následně v roce 1956, založily v Sofii mezivládní **Organizaci pro spolupráci železnic** (OSŽD).²⁹

²⁵ Z ruského Соглашение о международном пассажирском сообщении (СМПГ) – Dohoda o mezinárodní přepravě cestujících a cestovních zavazadel (SMPS). Dostupné na: http://osjd.org/doco/public/ru?STRUCTURE_ID=5038&layer_id=4581&refererLayerId=4621&id=41&print=0

²⁶ Dohody byly vypracovány v roce 1948 a 1950 na konferenci ve Varšavě a na konferenci železničních správ v Moskvě v roce 1953 dostaly název Dohoda o mezinárodní železniční přepravě zboží a Dohoda o mezinárodní přepravě cestujících. Jejich platnost byla vyhlášena nařízením ministra dopravy č. 81/1951 Sb., kterým se vyhlášeje Dohoda o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích v přímém mezinárodním styku (MPS) a Dohoda o přepravě zboží po železnicích v přímém mezinárodním styku (MGS). Toto nařízení bylo zrušeno nařízením ministra dopravy č. 5/1956 Sb., o Mezinárodní úmluvě o přepravě zboží po železnicích (CIM) ze dne 25. října 1952 a Mezinárodní úmluvě o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích (CIV) ze dne 25. října 1952. I toto nařízení bylo zrušeno, a to vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 6/1965 Sb., o Mezinárodní úmluvě o přepravě zboží po železnicích (CIM) a Mezinárodní úmluvě o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích (CIV). Vyhláška byla posléze zrušena vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 106/1975 Sb., o Mezinárodní úmluvě o přepravě zboží po železnicích (CIM), Mezinárodní úmluvě o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích (CIV) a Dodatkovém protokolu k oběma úmluvám. Poslední aktivní derogace proběhla vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 8/1985 Sb., o Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF).

²⁷ Z francouzského *Convention internationale concernant le transport des marchandises par chemins de fer*. Smlouvou se vytvořila správní unie se stálým sekretariátem. Touto smlouvou byly poprvé sjednoceny základní smluvní podmínky pro nákladní dopravu včetně společných principů pro pojetí odpovědnosti železnic. Jednotně byla taktéž upravena přepravní smlouva a dopravní dokumenty. I když byla CIM na konci 1. světové války vypovězena některými signatářskými státy, Versailleskou smlouvou (čl. 366) vstoupila pro všechny původní členské státy znovu v platnost. (Srov. KUNZ, W. *Das neue Übereinkommen über den internationalen Eisenbahnverkehr*. Transportrecht 9/2005. S. 331.)

²⁸ Z francouzského *Convention internationale concernant le transport des voyageurs et des bagages par chemins de fer*.

²⁹ Z ruského *Организация сотрудничества железных дорог*. Členskými státy (28) jsou v roce 2015: Albánie, Ázerbájdžán, Afganistán, Bělorusko, Bulharsko, Česko, Čína, Estonsko, Gruzie,

Vláda Československé republiky schválila na svém zasedání dne 19. září 1956 *Usnesení o Organizaci pro spolupráci železnic*, čímž se OSŽD stala pro Československo mezinárodní vládní organizací. OSŽD započala svoji činnost 1. ledna 1957 se sídlem svého výkonného orgánu *Komitétu OSŽD* ve Varšavě.³⁰ Samostatné členství České republiky v OSŽD potvrdila Vláda ve svém usnesení č. 699 ze dne 9. prosince 1992. Odborným gestorem bylo určeno Ministerstvo dopravy a členem Konference generálních ředitelů železnic pak České dráhy. Ze stanoviska č. j. 92.797/94 Ministerstva zahraničních věcí ze dne 24. května 1994 je zcela zřetelné, že OSŽD je považována za mezinárodní vládní organizaci, kde existuje členství České republiky.^{31, 32}

Ačkoli úmluva o založení OSŽD nebyla nikdy publikována ve Sbírce zákonů ani ve Sbírce mezinárodních smluv,³³ lze na ni aplikovat Vídeňskou úmluvu o smluvním právu, kde se stanoví, že se tato úmluva „vztahuje na každou smlouvu, která je zakládající listinou mezinárodní organizace, a na každou smlouvu přijatou v mezinárodní organizaci, bez újmy všech příslušných pravidel dané organizace“.³⁴ Jelikož však mezinárodní dohody SMGS a SMPS byly uzavřeny státy ještě před vznikem OSŽD,³⁵ není z toho možné vyvozovat, že jsou automaticky závazné i pro smluvní státy OSŽD. To je případ Česka (resp. Československa), které uvedené dohody sice ratifikovalo, ale jejich publikování následně

Írán, Kazachstán, KLR, Kuba, Kyrgyzstán, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Moldavsko, Mongolsko, Polsko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán a Vietnam. Dostupné na: <http://osjd.org/>

³⁰ Protože organizace spojuje své členy jak na úrovni státní, tak podnikové, přináší této organizaci jisté výhody, především větší míru operativnosti při řešení problémů. (Srov. KYNCL, J. a kolektiv. *Mezinárodní doprava I.* 1. vydání. Pardubice: Nakladatelství univerzity Pardubice, 2004. S. 21.) Seznam členských zemí je dostupný na: http://en.osjd.org/statico/public/en/osjd_en?STRUCTURE_ID=5056. Seznam dopravních podniků je dostupný na: http://en.osjd.org/statico/public/en/osjd_en?STRUCTURE_ID=5057

³¹ Srov. HŘEBAČKA, M. *Organizace pro spolupráci železnic – OSŽD*. Vědeckotechnický sborník ČD č. 30/2010. Dostupné na: <http://vtsb.cd.cz/VTS/CLANKY/vts30/3001.pdf>. Více NOVÁK, R., ZELENÝ, L., PERNICA, P., KOLÁŘ, P. *Přepravní, zasilatelské a logistické služby*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011. S. 222–225.

³² Členství České republiky v OSŽD dokládá mj. i to, že ve dnech 20. až 24. dubna 2015 proběhlo v Praze 30. zasedání Konference generálních ředitelů Organizace pro spolupráci železnic (OSŽD), kterou hostily České dráhy. Dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/Skupina-Ceske-drahy-je-poradatelem-jubilejni-Konference-generalnich-reditelu-OSZD-371694>

³³ Aktuální členství České republiky v OSŽD je mj. ale zmiňováno i na webových stránkách OSŽD. Viz http://osjd.org/statico/public/ru?STRUCTURE_ID=976

³⁴ Viz čl. 5 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/2014 Sb. m. s.

³⁵ A navíc Vídeňská úmluva o smluvním právu v čl. 4 říká, že se vztahuje jen na smlouvy uzavřené až poté, co úmluva vstoupila v platnost. Ta vstoupila pro Českou republiku v platnost až 28. srpna 1987, tzn. až po sjednání SMGS/SMPS.

derogovalo. Z uvedeného lze tedy dovodit, že i když je Česká republika členem OSŽD, není vázána dohodami SMGS a SMPS.

Pokud však budeme vycházet z oficiálního dokumentu OSŽD³⁶ a přijmeme, že je Česká republika účastníkem dohody SMPS,³⁷ pohybujeme se pak v oblasti železniční dopravy ve dvou právních systémech – COTIF a SMGS/SMPS. Konflikt jurisdikcí je však řešen výhradami k Úmluvě a speciální úpravou obsaženou v obou Dohodách, takže by neměl činit problémy.³⁸ Navíc se oba dva systémy již snaží některé své úpravy sjednotit.³⁹ Určité řešení dvoukolejnosti je možné také spatřovat v úpravě obsažené ve Vilniuském protokolu k Úmluvě COTIF z roku 1999, která umožňuje použití regulace COTIF fakultativně i na státy, které nejsou smluvními stranami této Úmluvy, a postačuje, aby byl pouze jeden ze států, stát přijetí nebo stát odeslání, smluvním státem.⁴⁰

Podle čl. 3 § 1 Úmluvy COTIF se členské státy zavazují, že svou mezinárodní spolupráci v této oblasti zásadně soustředí v Organizaci pro mezinárodní železniční přepravu (OTIF) a tomuto cíli uzpůsobí své závazky v dalších úmluvách a dohodách. Odpojovací klauzule zakotvená v čl. 3 § 2 COTIF však uvádí, že závazky, které pro členské státy (které jsou zároveň členskými státy EU), vyplývají z čl. 3 § 1 COTIF, ponechávají nedotčeny závazky, které tyto státy plní jako členové EU. EU přistoupila k Úmluvě COTIF (v roce 2011), vykonává hlasovací práva členských států a také se tímto připojila k **Mezivládní organizaci pro mezinárodní železniční přepravu (OTIF)**.^{41 42}

V železniční přepravě osob se uplatňují rovněž evropské předpisy, a to zejména nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 **o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě**, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES ze dne 29. dubna 2004 **o bezpečnosti železnic Společenství** a o změně směrnice Rady 95/18/ES o vydávání licencí

³⁶ Ve Zprávě o činnosti OSŽD v roce 2014 se na str. 48 uvádí, že ČR jakožto člen OSŽD je účastníkem dohody SMPS. Dostupné na: http://osjd.org/statico/public/ru?STRUCTURE_ID=5020

³⁷ Je diskutabilní, zda můžeme hovořit o mezinárodním obyčejí.

³⁸ Srov. čl. 42 § 1 COTIF a čl. 3 § 3 SMPS (čl. 3 § 3 SMGS).

³⁹ Viz např. nákladní list CIM/SMGS.

⁴⁰ Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2006 Sb. m. s., o sjednání Protokolu o změně Úmluvy o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) z 9. května 1980. Ne všechny státy zúčastněné na přepravě musí být zároveň i členskými státy OTIF. Tranzitní země nemusí patřit k zemím Úmluvy, a přesto lze pro přepravu po jejich území použít ustanovení CIM, dohodnou-li se na tom příslušné státy. Tímto se řeší zejména problém týkající se států ve východní Evropě, které mohou patřit jak ke COTIF, tak také k SMGS. (Srov. KUNZ, W. *Das neue Übereinkommen über den internationalen Eisenbahnverkehr*. Transportrecht 9/2005. S. 337.)

⁴¹ Z francouzského *Organisation intergouvernementale pour les transports internationaux ferroviaires*.

⁴² Srov. PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. S. 42–43.

železničním podnikům a směrnice 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury, zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1370/2007 ze dne 23. října 2007 **o veřejných službách v přepravě cestujících po železnici a silnici** a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1191/69 a č. 1107/70. Komplexní úpravu pak završují národní přepisy, které jsou reprezentovány zejména zákonem **o dráhách**⁴³ a zákonem **o veřejných službách v přepravě cestujících**.⁴⁴

1.2 Odpovědnost v železniční přepravě podle vnitrostátního práva

1.2.1 Odpovědnost provozovatele dráhy a povinnosti osob nacházejících se na dráze a v obvodu dráhy

Provozovatel dráhy je povinen i) provozovat dráhu pro potřeby plynulé a bezpečné drážní dopravy podle pravidel pro provozování dráhy a úředního povolení, ii) vydat ke dni zahájení provozování dráhy vnitřní předpis o provozování dráhy a o odborné způsobilosti a znalosti osob zajišťujících provozování dráhy a způsobu jejich ověřování včetně systému pravidelného školení, iii) zajistit, aby provozování dráhy prováděly osoby, které jsou zdravotně a odborně způsobilé, iv) pro veřejnou drážní osobní dopravu zveřejnit jízdní řády a jejich změny, v) označit názvy stanice (zastávky), které provozuje; provozovatel dráhy celostátní a regionální je v tomto směru vázán rozhodnutím drážního správního úřadu o názvu stanice (zastávky), vi) provozovat určené technické zařízení jen s platným průkazem způsobilosti a v technickém stavu, který odpovídá schválené způsobilosti, vii) zajistit dopravcům přístup ke službám poskytovaným provozovatelem dráhy způsobem, který vylučuje zvýhodnění některého z dopravců. Rozsah služeb poskytovaných provozovatelem dráhy stanoví prováděcí právní předpis.⁴⁵

Provozovatel dráhy celostátní nebo dráhy regionální je dále povinen i) finančně zabezpečit řádné provozování dráhy po celou dobu platnosti úředního povolení, ii) poskytnout drážnímu správnímu úřadu za každý kalendářní rok nejpozději do 30. června roku následujícího doklady o trvání finanční způsobilosti k řádnému provozování dráhy, iii) na výzvu drážního správního úřadu

⁴³ Viz zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, v účinném znění.

⁴⁴ Viz zákon č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů, v účinném znění.

⁴⁵ Viz vyhláška č. 351/2004 Sb., o rozsahu služeb poskytovaných provozovatelem dráhy dopravci.

poskytnout informace potřebné pro ověření trvání finanční způsobilosti k provozování dráhy, iv) zavést systém zajišťování bezpečnosti provozování dráhy a zajistit jeho dodržování, v) předložit do 30. června kalendářního roku drážnímu správnímu úřadu výroční zprávu o bezpečnosti provozování dráhy za uplynulý kalendářní rok.

Provozovatel dráhy je oprávněn i) udílet dopravcům při organizování drážní dopravy pokyny pro zajištění plynulé a bezpečné drážní dopravy, ii) dávat osobám nacházejícím se v obvodu dráhy pokyny k zajištění jejich bezpečnosti, bezpečnosti jiných osob a pokyny k ochraně majetku a veřejného pořádku a k zabránění možného rušení nebo ohrožení provozování dráhy a drážní dopravy na dráze. **Osoby nacházející se v obvodu dráhy** jsou povinny dbát o svoji bezpečnost, dbát pokynů provozovatele dráhy k zajištění bezpečnosti osob a bezpečnosti provozování dráhy a drážní dopravy a pokynů k zajištění ochrany majetku a veřejného pořádku a jsou povinny zdržet se všeho, co by mohlo rušit nebo ohrozit provozování dráhy a drážní dopravy nebo mít za následek vznik škody na součástech dráhy nebo na drážním vozidle nebo narušit veřejný pořádek. **Pravidla pro provozování dráhy,**⁴⁶ prvky systému zajišťování bezpečnosti provozování dráhy a obsah výroční zprávy o bezpečnosti provozování dráhy stanoví prováděcí předpis.⁴⁷

Provozovatel dráhy celostátní a dráhy regionální je dále povinen i) umožnit dopravci, který má platnou licenci, přidělenou kapacitu dopravní cesty a platné osvědčení dopravce, na základě smlouvy provozovat drážní dopravu na dráze za cenu sjednanou podle cenových předpisů, ii) poskytnout svou dopravní cestu na nezbytnou dobu jinému provozovateli dráhy pro objezdy nesjízdného úseku dopravní cesty, byla-li tato nesjízdnost způsobena živelní událostí nebo nehodou. Provozovatel dráhy celostátní a dráhy regionální, není-li jím vlastník této dráhy, je dále povinen i) nejpozději 14 měsíců před platností jízdního řádu předat přidělici kapacity dopravní cesty údaje o povaze a kapacitě jím provozované dopravní cesty; při stanovení kapacity vychází provozovatel dráhy z propustnosti dopravní cesty odvozené z maximálního počtu vlaků, které lze na ní provozovat, ii) stanovit rozsah poskytovaných přepravních služeb pro přepravu osob a věcí v jednotlivých stanicích a zveřejnit jej v Přepravním a tarifním věstníku.⁴⁸

---

⁴⁶ Viz vyhláška č. 376/2006 Sb., o systému bezpečnosti provozování dráhy a drážní dopravy a postupech při vzniku mimořádných událostí na dráhách, v účinném znění, a vyhláška Ministerstva dopravy č. 173/1995 Sb., kterou se vydává dopravní řád drah, v účinném znění.

⁴⁷ Srov. § 22 zákona o dráhách.

⁴⁸ Srov. § 23 zákona o dráhách.